

การบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมนักเรียน ให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิต

Managing Extra-Curricular Activities and Student Activities to Develop Life Skills

วารี โศกเตี้ย, พระสุรัชย์ สุรชโย, อรุณรัตน์ วิไลรัตนกุล และศิริ สุดสังข์

Waree Sektia, PhraSurachai Surachayo, Aroonrad Wilairattanakun and Siri Sudsang

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

E-mail: waree.sok@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหัวใจของการนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายของหลักสูตรผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนเป็นสำคัญ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตรโดยเฉพาะหลักสูตรปัจจุบันที่เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่เน้นผู้เรียน และการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ การเรียนรู้แบบโครงงาน การเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ การเรียนรู้แบบบูรณาการสู่ปัญหา ตลอดจนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในสถานที่ต่างๆ

คำสำคัญ: การบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตร, กิจกรรมนักเรียน, การพัฒนาทักษะชีวิต

ABSTRACT

Organizing teaching and learning activities is the heart of leading students to the goals of the curriculum. How well students will learn depends largely on the teaching and learning activities of the teacher in organizing teaching and learning activities. It must be arranged related to the curriculum, especially the current curriculum that emphasizes organizing teaching and learning activities to be learner-centered that emphasizes learners and problem-solving process learning, problem-based learning, knowledge creation, project-based learning, practice-based learning, integrated learning towards multiple Intelligences as well as learning from learning resources in various places.

Keywords: Management of Extra-Curricular Activities, Student Activities, Life Skills Development.

บทนำ

ในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ทักษะชีวิตมีความสำคัญต่อนักเรียนอย่างยิ่ง ทักษะเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสุข และประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ โรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนผ่านกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมนักเรียน เทคโนโลยีสารสนเทศได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยการวางแผนในการพัฒนาประเทศ ระบบการศึกษาจึงตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลสารสนเทศที่จะช่วยใน

การวางแผนการศึกษา หน่วยการศึกษาจึงได้มีการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการกำหนดนโยบายการวางแผนการศึกษา การบริหารการศึกษา และการจัดการศึกษาให้ได้มีมาตรฐาน รวมทั้งส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดการเรียนการสอนในทุกระดับชั้นการศึกษาอีกด้วย กิจกรรมนักเรียนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสุข และประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ โรงเรียนจึงควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย น่าสนใจ และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนให้มีความสามารถด้านทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ การเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ การเรียนรู้แบบโครงงาน การเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ การเรียนรู้แบบบูรณาการสู่พหุปัญญา ตลอดจนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในสถานที่ต่างๆ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2540: 207) กล่าวถึงเรื่อง การจัดการเรียนการสอนว่า หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายของหลักสูตร จำต้องเป็นกิจกรรมและประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหัวใจของการนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายของหลักสูตร ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนเป็นสำคัญ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตรโดยเฉพาะหลักสูตรปัจจุบันที่เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยทั้งครูและนักเรียนร่วมกันดำเนินการต่างๆ เช่น ค้นคว้าอภิปราย การบรรยาย การอบรม การสาธิต การจัดนิทรรศการ และการศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ น่าสนใจและผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

พระมานิต โชติธมโม (อรรถชาต) (2552: 21) ได้กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายของหลักสูตร เป็นกระบวนการถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ หรือการเรียนการสอนคือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนให้ไปในทิศทางที่เหมาะสมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

สมคิด สร้อยน้ำ (2542: 4-5) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การกระทำใดๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดประสบการณ์ และเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2532: 189-190) ให้ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่กระทำขึ้นเพื่อให้การเรียนการสอนในครั้งนั้นๆ ได้ผลดีหมายถึงการสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมาย นักเรียนได้ทั้งความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลิน

ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอน

วารี ธีระจิตร (2526: 162-163) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีต่อการเรียนรู้ไว้หลายประการดังนี้

1. กิจกรรมช่วยสร้างความสนใจเด็ก
2. กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ
3. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
4. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
5. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

6. กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้มีการเคลื่อนไหว
7. กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้รู้สึกสนุกสนาน
8. กิจกรรมช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
9. กิจกรรมช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวาง
10. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของเด็ก
11. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะ
12. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
13. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กรู้จักทำงานเป็นหมู่
14. กิจกรรมจะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจในบทเรียน
15. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความซาบซึ้งความงามในเรื่องต่างๆ

ดังนั้น ผู้สอนจึงไม่ควรละเลยที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้น่าสนใจ สอดคล้องกับวัยสติปัญญาความสามารถของผู้เรียนและเนื้อหาของบทเรียนนั้นโดยต้องจัดอย่างมีจุดหมาย ผู้สอนจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้งเพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะมีขั้นตอนที่แตกต่างกันออกไปตามเทคนิควิธีสอนที่ผู้สอนใช้ เช่น ขั้นตอนการสอนของวิธีสอนแบบสาธิตย่อมแตกต่างจากขั้นตอนการสอนของวิธีสอนแบบทดลอง อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปแล้วไม่ว่าจะใช้วิธีสอนแบบใดก็จะมีขั้นตอนหลักเหมือนกัน 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 2) ขั้นปฏิบัติกิจกรรม (ขั้นสอน) 3) ขั้นสรุปและวัดผล

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหัวใจของการนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายของหลักสูตร ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนเป็นสำคัญ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตรโดยเฉพาะหลักสูตรปัจจุบันที่เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ใช้วิธีสอนที่หลากหลายและใช้กระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างเจตคติ ฯลฯ ซึ่งมีจุดหมายให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการคิดตัว สามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตได้ นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยความสามารถความสนใจของผู้เรียนเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและลักษณะของเนื้อหาวิชาโดยเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญา

สออาด พวงปรีก (2544: 50-52) ได้กล่าวเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ว่า ความหมายและจุดหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมนักเรียน จัดได้ว่าเป็นกิจกรรมที่มาช่วยเสริมหลักสูตรการเรียนการสอนในภาควิชาการที่ทางโรงเรียนได้กำหนดขึ้น เป็นส่วนหนึ่งที่แยกออกจากหลักสูตร การบริหารกิจกรรมนักเรียนเป็นงานสำคัญของผู้บริหารการศึกษา ซึ่งถ้าหากการดำเนินการในเรื่องกิจกรรมนักเรียนเป็นไปโดยเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้เรียนก็จะเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

Good (1973) ให้ความหมายว่า กิจกรรมนักเรียน คือ โปรแกรมและการดำเนินงาน ซึ่งนักเรียน นักศึกษาหรือสถานศึกษาจัดขึ้นโดยมีจุดหมายเพื่อสร้างความสนุกสนาน เพิ่มพูนความรู้และส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ ทักษะคติ ไม่มีการให้หน่วยกิต ต้องจัดหาเงินมาดำเนินงานเอง แต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมแนะนำของสถานศึกษา การจัดกิจกรรมนักเรียนต้องตั้งอยู่บนฐานหรือแนวทางที่จะดำเนินการให้เป็นสู่เป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้นั้นคือ ปรัชญาการจัดกิจกรรมนักเรียน

Frederick (1965) กล่าวว่า กิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น โดยนักเรียนสมัครใจที่จะเข้าร่วมดำเนินการด้วยความเห็นชอบและสนับสนุนของอาจารย์ ไม่มีการให้หน่วยกิตหรือคะแนนใดๆ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเลื่อนชั้นหรือสำเร็จการศึกษา

จุดหมายของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีดังนี้คือ

1. เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยและฝึกความเป็นพลเมืองดีของชาติ

2. เพื่อให้เด็กรู้จักนำตนเองและบังคับตนเอง
 3. เพื่อให้มีความร่วมมืออันดีต่อกัน
 4. เพื่อให้นักเรียนได้ค้นพบความสามารถพิเศษ ความถนัด และความสนใจของตนเอง ได้ฝึกและพัฒนาความสามารถนั้นๆ ได้ดียิ่งไปด้วย
 5. เพื่อก่อให้เกิดวินัยที่ดี ส่งเสริมให้นักเรียนเคารพกฎข้อบังคับต่างๆ ในสังคมที่ตนอยู่และวางตนให้ดีในสังคม
 6. เพื่อให้นักเรียนมีความสามัคคีในหมู่คณะรักโรงเรียน หยิ่งในเกียรติของโรงเรียนและขวัญดี
 7. เป็นการส่งเสริมทักษะต่างๆ เช่น ทักษะในการเป็นผู้นำ การทำงานร่วมกันมีความริเริ่มสร้างสรรค์และเกิดความสุขสนานที่จะทำงานที่ตนสนใจ
 8. เพื่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน
 9. ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพมีความรับผิดชอบและรู้จักเคารพผู้อื่น
 10. เพื่อช่วยให้หลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ช่วยให้การบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาอย่างแท้จริง
 11. เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนรู้วิชาต่างๆ ในหลักสูตรของนักเรียนให้ดีขึ้น
 12. เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างอย่างมีประโยชน์และมีประสิทธิภาพ ซึ่งกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรที่เป็นสิ่งที่สามารถสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ดังนี้
 - 1) ช่วยให้ได้รับความรู้ ประสบการณ์และความชาญสูงขึ้น
 - 2) ก่อให้เกิดความสุขใจ เมื่อมีความรับผิดชอบและร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และก่อให้เกิดความภูมิใจเมื่องานนั้นสำเร็จไปตามความปรารถนา
 - 3) ช่วยพัฒนาภาวะผู้นำ สร้างความทรหดอดทน มีจิตใจและมีระเบียบวินัย เพื่อเป็นพลเมืองดีของชาติในวันข้างหน้า
 - 4) ช่วยให้เห็นแนวทางการดำรงชีพในวันข้างหน้าได้ถูกต้องแจ่มชัดยิ่งขึ้น
 - 5) ช่วยให้มีความรู้และซาบซึ้งในทฤษฎี ประสบการณ์ธรรมชาติของสิ่งต่างๆ ตลอดจนถึงรู้จักใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อการบริหารมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
 - 6) ช่วยให้ผู้รู้จักดำรงตนเองในสังคมและครองชีพอยู่ด้วยความผาสุก
 - 7) ช่วยฝึกฝนให้เป็นคนที่มีความคิดในทางปัญญามีอุดมการณ์มีความสามารถสูง
 - 8) ช่วยแสวงหาแนวทาง ทศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
 - 9) ช่วยให้เข้าใจถึงการทำงานตามระบบวิทยาศาสตร์ การวินิจฉัยปัญหาและการทำงานต่างๆ ทำไปโดยอาศัยเหตุผล
 - 10) ช่วยให้เข้าใจถึงระบบบริหารกลุ่มน้อยที่เป็นองค์ประกอบและต้องเชื่อมโยงกับสังคมใหญ่ในส่วนรวม
- กิจกรรมเสริมหลักสูตรตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อปลูกฝังค่านิยม ส่งเสริมการทำงานโดยใช้กระบวนการกลุ่มในการทำประโยชน์ต่อสังคมทะนุบำรุงขนบทำเนียมประเพณีอันดีงาม เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม วินัยในตนเอง โดยการคิดวิเคราะห์วางแผน ลงมือปฏิบัติและประเมินผล
- กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่กระทำขึ้นเพื่อให้การเรียนการสอนในครั้งนั้นๆ ได้ผลดี หมายถึง การสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมาย นักเรียนได้ทั้งความรู้และความสุขเพลิดเพลิน
- การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางการปฏิรูปการสอน มีหลักสำคัญ ดังนี้
1. การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เพียงใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่สอดคล้องกับการรับรู้ของผู้เรียน
 2. กระบวนการหรือวิธีการสอนมีความสำคัญมากกว่าองค์ความรู้

3. มนุษย์จะมีความรู้เดิมอยู่ส่วนหนึ่งเสมอ เมื่อรวมกับสิ่งที่พบใหม่ก็จะเป็นการสร้างความรู้ใหม่
4. กระบวนการเรียนรู้มีหลากหลายวิธี ทุกคนควรแสวงหากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองเหมาะกับเรื่องราวที่จะเรียนรู้
5. ครูจะต้องยึดมาตรฐานหลักสูตร วิเคราะห์เนื้อหาให้สอดคล้องกับผู้เรียนเพื่อนำไปสู่คุณภาพการเรียนรู้ตามมาตรฐานหลักสูตรและสอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรมของชุมชนชนบทสังคมและโลก
6. ครูต้องมีความรู้ถูกต้องชัดเจน กลุ่มลึกในวิชาที่สอนเป็นพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ
7. การออกแบบการสอนตามสภาพจริงที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ เรียนรู้จากการปฏิบัติของตน โดยครูผู้อาทรให้คำปรึกษาใกล้ชิด ดำรงความมีจิตวิญญาณของความเป็นครูดี
8. การวัดและประเมินผลต้องเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสอนเป็นไปเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการวัดผลสัมฤทธิ์ การประเมินความงอกงามทุกด้าน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน มีวิธีประเมินหลายอย่าง มีเพิ่มคุณภาพผลงานที่ถ่มถ่มกรอง เลือกเพิ่มสะท้อนความเก่งรอบตัวของผู้เรียน
9. การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ครูผู้สอนต้องชาญฉลาดในการใช้สิ่งรอบตัวสถานการณ์จริง สื่อเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอน แหล่งการเรียนรู้ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดโลกหรืออินเทอร์เน็ต รวมทั้งโลกในนี้เป็นห้องเรียน
10. การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขอันเกิดจากการเรียนรู้และมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เป็นการเดินทางไปสู่วัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ที่ครูและผู้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน ครูรักเด็ก เด็กก็รักครู
11. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ต้องเน้นคุณภาพของผู้เรียนและผลงานของครูในการออกแบบการเรียนรู้คู่กัน (วิโรจน์ ศรีวิเศษ, 2545: 86)

กิจกรรมการเรียน หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ในโรงเรียน ทั้งโดยครูและนักเรียน เช่น การสอนให้นักเรียนค้นคว้า อภิปราย การบรรยาย การอบรม การสาธิต การปฏิบัติงาน การจัดนิทรรศการและการศึกษานอกสถานที่ ซึ่งจากการศึกษาได้มีผู้กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

รุ่งทิพา จักรกร (2526: 84-93) ได้กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นเป็นวิธีการที่จะนำผู้เรียนไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในกิจกรรมการเรียนการสอนนี้จะต้องอาศัยเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เข้ามาช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้ 1) กิจกรรมการเรียนการสอนมีส่วนให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน และ 2) ฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2531: 122) ได้กล่าวว่า ประโยชน์ของกิจกรรมการเรียนการสอนมีดังนี้ คือ กิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยส่งเสริมหลักสูตรให้สมบูรณ์ทั้งด้านกิจกรรมทักษะและทัศนคติให้นักเรียนมีประสบการณ์กว้างขึ้น อนึ่ง พบว่าองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยส่วนต่างที่สำคัญ คือ ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาสาระวิชา สื่อการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543: 51-164) ได้กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย

1. การประมวลการสอน (Syllabus) หลักสูตรได้กำหนดรายวิชาไว้ จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการโดยความร่วมมือจากฝ่ายวิชาการและครูอาจารย์ในการจัดประมวลการสอนเป็นรายวิชา ซึ่งในบางสถานศึกษาจะเรียกประมวลการสอนว่า โครงการสอนการจัดทำประมวลการสอน หรือโครงการสอนนี้จะวางเป็นภาคการศึกษา โดยเฉพาะวิชาที่มีหน่วยกิจและสามารถเรียนจบในแต่ละภาคการศึกษา ด้วยเหตุนี้การสอนจึงเริ่มจากการวางแผนระยะยาวเป็นภาคการศึกษาแล้วจึงเป็นการวางแผนระยะสั้น เช่น รายสัปดาห์ เป็นต้น

2. การจัดแผนการเรียน สถานศึกษาต้องจัดแผนการเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความถนัดความสนใจ แผนการเรียนเป็นการกำหนดรายวิชาบังคับ วิชาเลือก และวิชาเลือกเสรีอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหน้าที่ของฝ่ายวิชาการที่จะต้องศึกษาโครงสร้างของหลักสูตร รายวิชาต่างๆ ในหลักสูตรให้เข้าใจโดยละเอียด

3. การจัดตารางสอน ตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา และเวลาที่จะเรียนโดยละเอียดประจำวันตลอดสัปดาห์
4. การจัดชั้นเรียนในระดับการศึกษาขั้นต้น โดยการแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ
5. การจัดครู อาจารย์เข้าสอน การจัดครูอาจารย์เข้าสอนเป็นงานฝ่ายวิชาการพิจารณาความเหมาะสมและถูกต้อง จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานของการจัดครูอาจารย์เข้าสอน
6. การสอนเสริม การสอนเสริมเป็นการสอนกรณีพิเศษ นอกเหนือจากการสอนตามปกติ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียน
7. การเลือกตำราเรียน ตำราเรียนหรือแบบเรียนเป็นอุปกรณ์การสอนที่สำคัญโดยทั่วไปสถานศึกษาจะใช้ตำราเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้ นอกเหนือจากนั้นเรียกว่าหนังสืออ่านประกอบ เป็นการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ เพื่อให้ได้การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
8. คู่มือครูในงานวิชาการ เป็นเครื่องมือช่วยครูอาจารย์ที่จะได้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานด้านวิชาการในสถานศึกษา เป็นการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ เพื่อให้ได้ให้การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาเป็นการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพตามมุ่งหมายของหลักสูตร
9. การจัดห้องศูนย์ควบคุมการเรียนการสอนทางวิชาการ ห้องที่จัดขึ้นไม่ใช่ห้องเรียนของนักเรียนนักศึกษา แต่เป็นห้องที่เป็นศูนย์กลางเกี่ยวกับข่าวสารและสารสนเทศของงานด้านวิชาการในสถานศึกษา

สมณฑา พรหมบุญและคณะ (2541: 20) ได้กล่าวว่า แนวคิดหลักการและกระบวนการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า การเรียนรู้จำเป็นต้องให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เข้าไปร่วมหรือร่วมใจด้วยใจต้องจดจ่อในสิ่งที่เขาเรียนและการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ไม่ได้เน้นเฉพาะผู้เรียนกับครูเท่านั้น ผู้เรียนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบด้าน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกิดทักษะทางสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นทำงานร่วมกับผู้อื่นจะทำให้ผู้เรียนเกิดการรู้ทักษะทางสังคมการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้เรียน ซึ่งการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนี้มุ่งให้ผู้เรียน “เก่ง ดี มีสุข” และยังได้เสนอหลักการแนวปฏิบัติของทฤษฎีที่เรียกว่า ยุทธวิธี 4 ดาว ด้วย

กนก จันท์ขจร (2543: 185) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้ 1) ครูผู้สอน 2) ผู้เรียน 3) เนื้อหาวิชา 4) สื่อการเรียนรู้ 5) กิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผล

จากแนวคิดของนักการศึกษาเขียนสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของสถานศึกษา คือที่การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพด้วย งานด้านการเรียนการสอนมีหลายงาน ได้แก่ การจัดประมวลการสอน การจัดทำแผนการสอน การจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การสอนซ่อมเสริม การเลือกตำราเรียน การจัดทำคู่มือครูด้านวิชาการ การจัดทำคู่มือนักเรียนนักศึกษาและการจัดห้องศูนย์ควบคุมการเรียนการสอน การพัฒนาครูอาจารย์การปรับปรุงการเรียนการสอน สถานศึกษาควรวางแผนปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาของตน

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ดำเนินโครงการครุต้นแบบในปี 2541 จนถึงปี 2544 มีครุต้นแบบจำนวนทั้งสิ้น 586 คน ครูเครือข่ายของครุต้นแบบจำนวน 8,848 คน รวมครุต้นแบบและครูเครือข่ายทั้งสิ้น 9,434 คน กลุ่มครุต้นแบบได้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อปฏิรูปการเรียนการสอนกระจายอยู่ในทุกจังหวัดของประเทศ ครูกลุ่มนี้มีภารกิจสำคัญ คือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ผลการดำเนินงานโครงการครุต้นแบบทำให้เกิดการค้นพบองค์ความรู้ด้านรูปแบบการเรียนการสอนที่ได้จากการปฏิบัติของครุจำนวน 15 รูปแบบ ซึ่งมีความหลากหลายมาก ดังนั้น สำนักงานฯ จึงได้ดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนาแบบการเรียนรู้อันที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำรูปแบบการเรียนรู้อันที่ค้นพบมาวิจัยและพัฒนาต่อเนื่อง เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความชัดเจนเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา สำนักงานฯ ได้คัดเลือกรูปแบบ

การเรียนรู้ จำนวน 9 รูปแบบ มาวิจัยและพัฒนา นำไปทดลองในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 90 แห่งทั่วประเทศ โดยมีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547)

รูปแบบที่ 1 การใช้คำถามหมวกความคิด 6 ใบ

เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถด้านทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ กระตุ้นผู้เรียนให้สามารถคิดตั้งคำถามเกิดความสนใจใฝ่รู้ และคิดหาคำตอบที่ถูกต้อง การใช้คำถามหมวกความคิด 6 ใบ คือ การใช้ “สีหมวก” ได้แก่ หมวกสีขาว หมวกสีแดง หมวกสีเหลือง หมวกสีดำ หมวกสีเขียว และหมวกสีฟ้า เป็นกรอบแนวทางในการตั้งคำถามเพื่อค้นหาคำตอบ ผู้เรียนสามารถค้นหาคำตอบจากเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้อย่างรอบด้าน และได้แสดงบทบาทการคิดในทุกแง่มุมตามสีของหมวก สีของหมวกแต่ละใบจะมีความหมายที่บอกให้ทราบว่าผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนคิดไปทางใด ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยเพิ่มพูนทักษะการคิดของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบที่ 2 การเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม มีชิ้นงานที่เป็นรูปธรรม ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อน ได้พัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา และตระหนักรู้ในปัญหาที่อาจเกิดขึ้น สามารถใช้ทักษะการคิดด้วยตนเอง แก้ปัญหาจากสถานการณ์หรือปัญหาที่พบที่น่าสนใจท้าทายให้คิด โดยผ่านการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น บทบาทสมมติ โครงการ การสืบสวนสอบสวน การศึกษานอกสถานที่ เป็นการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้ตั้งใจเรียนมากขึ้น พร้อมไปกับการเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ สร้างนิสัยใฝ่รู้ รักการค้นคว้าหาความรู้ และฝึกนิสัยให้เป็นคนมีเหตุผล และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

รูปแบบที่ 3 การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้น โดยสร้างความรู้จากกระบวนการทำงานกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาหรือสถานการณ์เกี่ยวกับชีวิตประจำวันและมีความสำคัญต่อผู้เรียน ตัวปัญหาจะเป็นจุดตั้งต้นของกระบวนการเรียนรู้ และเป็นตัวกระตุ้นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและการสืบค้นข้อมูลเพื่อเข้าใจกลไกของตัวปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหา มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะและกระบวนการเรียนรู้ โดยการชี้แนะตนเองฝึกฝนการสร้างองค์ความรู้โดยผ่านกระบวนการคิดด้านการแก้ปัญหามีความหมาย

รูปแบบที่ 4 การเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้

เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความรู้เดิม ประสบการณ์เดิมผนวกกับความรู้ใหม่ของผู้เรียน โดยครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้แสดงความรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเอง สังเกตสิ่งที่ตนอยากเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติจริง ค้นคว้าแสวงหาความรู้เพิ่ม จนค้นพบความรู้ สร้างสรรค์เกิดเป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ใหม่ การเรียนรู้แบบนี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการคิดพร้อมทั้งฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะทางสังคมที่ดีได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอน

รูปแบบที่ 5 การเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางปัญญาในระดับสูงที่ใช้กระบวนการทางความคิดหลายๆ อย่างมารวมกัน ทำให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งต่างๆ ในแง่มุมใหม่ๆ หรือเป็นการกระทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว หรือไม่ซ้ำแบบใคร มีความแปลกใหม่ เป็นการเชื่อมโยงสิ่งที่ไม่สัมพันธ์ให้กลายเป็นสิ่งใหม่ได้อย่างเหมาะสม สามารถอธิบายความคิดสร้างสรรค์ได้จาก 1) ผลงานที่ผลิต 2) กระบวนการที่จัดกระทำ 3) ทักษะที่ใช้ในแง่ความคล่องแคล่ว 4) บุคลิกภาพของบุคคลและเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ การฝึกฝนให้ผู้เรียนสามารถคิดอย่างสร้างสรรค์ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยยกระดับคุณภาพของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีชีวิตอย่างมั่นใจในตนเอง และมีคุณภาพมากขึ้น

รูปแบบที่ 6 การเรียนรู้แบบโครงงาน

เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ หรือการค้นคว้าหาคำตอบในสิ่งที่ผู้เรียนอยากรู้หรือสงสัยด้วยเทคนิควิธีที่หลากหลาย นำมาผสมผสานกัน ได้แก่ กระบวนการกลุ่ม การฝึกคิด การแก้ปัญหา การเน้นกระบวนการ การสอนแบบปริศนาความคิด และ

การสอนแบบร่วมกันคิด ผู้เรียนเลือกศึกษาตามความสนใจของตนเองหรือของกลุ่ม โดยใช้กระบวนการและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงกับแหล่งความรู้เบื้องต้น ผู้เรียนสามารถสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง ความรู้ที่ได้มาไม่จำเป็นต้องตรงกับตำรา แต่ผู้สอนจะสนับสนุนให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม จากแหล่งการเรียนรู้ และปรับปรุงความรู้ที่ได้ให้สมบูรณ์ จนได้ชิ้นงานที่สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ได้ในชีวิตจริง

รูปแบบที่ 7 การเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ

เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะกลุ่มปฏิบัติการที่เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงจากการเผชิญสถานการณ์จริงและการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการกระทำ ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ฝึกคิด ฝึกลงมือทำ ฝึกทักษะกระบวนการต่างๆ ฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติตามแนวทางประชาธิปไตย

รูปแบบที่ 8 การเรียนรู้แบบบูรณาการสู่ปัญหา

เป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้และความสามารถทางการเรียนรู้ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนตามทฤษฎีพหุปัญญาของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) ซึ่งจำแนกไว้ 8 ด้าน ได้แก่ ด้านวาจา/ภาษา ด้านดนตรี/จังหวะ ด้านตรรกะ/คณิตศาสตร์ ด้านทักษะสัมพันธ์/มิติสัมพันธ์ ด้านร่างกาย/การเคลื่อนไหว ด้านธรรมชาติ ด้านการรู้จักตนเอง และด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาศักยภาพและความสามารถในการแก้ปัญหา รวมถึงการสร้างผลงานและเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มีความสุขและยั่งยืน โดยครูต้องศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียน จัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล และยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ฝึกทักษะผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาทุกๆ ด้าน โดยการบูรณาการเชื่อมโยงการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตจริง

รูปแบบที่ 9 การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสภาพจริง เกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ ธรรมชาติ หน่วยงาน องค์กร สถานประกอบการ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ผู้เรียน ผู้สอน สามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้หรือเรื่องที่สนใจได้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ ปฏิบัติจริง ค้นหาความรู้ด้วยตนเองได้ฝึกทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ไขปัญหา ฝึกทักษะการสังเกตการเก็บข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลการตีความและการสรุปความคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และประเมินผลการทำงานด้วยตนเองสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้และเผยแพร่ความรู้ได้โดยมีครูผู้สอนเป็นที่ปรึกษาให้ความรู้ คำแนะนำ ให้การสนับสนุน รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนและการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ ปัญหาการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้การเรียนรู้แบบโครงงานการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติการเรียนรู้แบบบูรณาการสู่ปัญหา ตลอดจนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในสถานที่ต่างๆ

ความรู้จากการศึกษา

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมนักเรียนให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิตเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องมีความสอดคล้องกับหลักสูตร โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีวิธีการสอนที่หลากหลาย มีหลายรูปแบบ ได้แก่ การเรียนรู้แบบการใช้คำถามหวนถามความคิด 6 ใบ การเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ การเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้แบบโครงงาน การเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ การเรียนรู้แบบบูรณาการสู่ปัญหา การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว ผู้สอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตามบริบทของสถานศึกษา สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมนักเรียนให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิต

บทสรุป

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหัวใจของการนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายของหลักสูตรผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนเป็นสำคัญ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตรโดยเฉพาะหลักสูตรปัจจุบันที่เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้ใช้วิธีสอนที่หลากหลายและใช้กระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างเจตคติ ฯลฯ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการคิดตัว สามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตได้ นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องจัดให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถความสนใจของผู้เรียน เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและลักษณะของเนื้อหาวิชา โดยเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญา รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนให้มีความสามารถด้านทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ตั้งคำถามเพื่อค้นหาคำตอบ และการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ การเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้แบบโครงงาน การเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ การเรียนรู้แบบบูรณาการสู่หุปัญญา ตลอดจนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในสถานที่ต่างๆ

รายการอ้างอิง

- กนก จันท์ขจร. (2543). การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา. เอกสารประกอบการฝึกอบรม หลักสูตรผู้บริหารระดับสูง. กรุงเทพฯ: กรมสามัญศึกษา.2543.
- ทัศนีย์ ศุภเมธี. (2531). หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครูธนบุรี.
- ทัศนีย์ ศุภเมธี. (2532). หลักการและการจัดการประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

- พระมานิต โชติธมโม (อรรคชาติ). (2552). การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม
จังหวัดศรีสะเกษ. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2540). เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวน
พิมพ์.
- รุ่งทิวา จักรกร. (2526). การเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วารี ธีระจิตร. (2526). การจัดและปรับปรุงสภาพห้องเรียน. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- วิโรจน์ ศรีวิเศษ. (2545). ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูประถมในโรงเรียนพื้นที่ก้นดาร์ เขตปฏิบัติการที่ 3 จังหวัด
สุราษฎร์ธานี. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมคิด สร้อยน้ำ. (2542). หลักการสอน. อุดรธานี: สถาบันราชภัฏอุดรธานี.
- สะอาด พวงปรีก. (2544). การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอาชีวศึกษา ระดับ ปวช. สาขาพลศึกษา กรมตามทัศนะของ
นักเรียนจังหวัดปราจีนบุรี. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุนันทา พรหมบุญ และคณะ. (2541). ทฤษฎีและแนวคิดเรื่องการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Good, Carter V. (1973). Dictionary of Education. New York: McGraw-Hill.
- Frederick, Robert W. (1965). The third Curricular. New York: Appleton-Century, Crofts
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). สรุปรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542. นนทบุรี: แคนดิด มีเดีย.